

УДК 35:376:355.292(477)

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-5\(27\)-1911-1923](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-5(27)-1911-1923)

Лахижа Микола Іванович доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління, адміністрування та права Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0001-8676-4578>

Кульчій Інна Олексіївна кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління, адміністрування та права Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0002-0063-6493>

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТНЯ СИСТЕМА РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД І ТРАНСФЕР ЗАРУБІЖНИХ ПРАКТИК В УКРАЇНУ

Анотація. У статті, яка є продовженням дослідження авторами зарубіжного досвіду реінтеграції ветеранів та взаємодії науки і освіти у впровадженні компетентнісного підходу в освітній процес, досліджено теоретичні та практичні засади формування інклюзивної освітньої екосистеми як ключового інструменту соціально-економічної реінтеграції ветеранів війни в Україні. Актуальність теми зумовлена необхідністю термінового визначення вузлових напрямів переходу від соціально-захисної моделі підтримки ветеранів до людиноцентричної інтеграційної парадигми. На основі аналізу динаміки вітчизняного законодавства, зокрема внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та нормативних актів щодо забезпечення соціального захисту ветеранів і гендерної рівності, висвітлено процес осучаснення пільг та прав на освіту.

Особливу увагу приділено компетентнісному підходу, який розглядається як механізм конвертації військового досвіду, знань та навичок у цивільні кваліфікації. Обґрунтовано роль закладів вищої освіти (зокрема, показано досвід НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка») у створенні спеціалізованих програм, підготовці фахівців із супроводу ветеранів та розвитку індивідуальних освітніх траєкторій. Досліджено концепцію «освіти впродовж життя» (Lifelong learning) як базис для успішної соціалізації демобілізованих осіб. Важливим аспектом проведеної авторами роботи є аналіз зарубіжного досвіду (США, Польща, Болгарія, Німеччина, інші країни НАТО та ЄС) і документів міжнародних організацій (ООН, ПРООН, ОЕСР). Авторами розкрито

зміст адаптивного трансферу іноземних практик, що включає валідацію результатів неформального навчання, цифровізацію освітніх послуг (платформи «Освіта для ветеранів», Skills4Recovery) та інституційне забезпечення через Міністерство у справах ветеранів, громадські організації, Ветеранські центри при університетах тощо.

Проаналізовано підходи зарубіжних організацій і країн до визначення ключових принципів державної ветеранської політики. Відзначено відсутність єдиного визначення, але виокремлено принципи, які найчастіше використовують: вдячність, справедливість, людиноцентризм та безбар'єрність. Автори наголошують на необхідності комплексного підходу. Зроблено висновок, що ефективна реінтеграція вимагає синергії публічного управління, академічної спільноти та ветеранських організацій для створення середовища, де військовий досвід стає ресурсом для економічного розвитку громад.

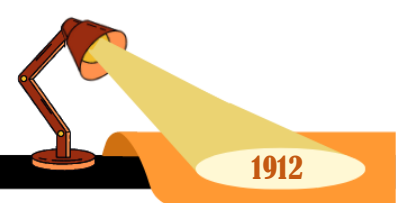
Ключові слова: реінтеграція ветеранів війни, адвокація, права ветеранів, інклюзивна освітня система, компетентнісний підхід, гендер, зарубіжний досвід

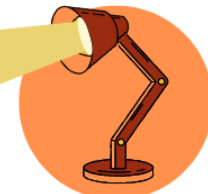
Lakhyzha Mykola Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor at the Department of Public Administration, Administration and Law National University "Poltava Polytechnic named after Yuriy Kondratyuk", Poltava, <https://orcid.org/0000-0001-8676-4578>

Kulchii Inna Candidate of Public Administration, associate Professor, Head of the Department of Public Administration, Administration and Law National University "Poltava Polytechnic named after Yuriy Kondratyuk", Poltava, <https://orcid.org/0000-0002-0063-6493>

INCLUSIVE EDUCATIONAL SYSTEM FOR REINTEGRATION OF WAR VETERANS: COMPETENCY-BASED APPROACH AND TRANSFER OF FOREIGN PRACTICES TO UKRAINE

Abstract. This article, which continues the authors' research into international experience in veteran reintegration and the synergy between science and education in implementing the competence-based approach, explores the theoretical and practical foundations of forming an inclusive educational ecosystem as a key instrument for the socio-economic reintegration of war veterans in Ukraine. The relevance of the topic is driven by the urgent need to define core directions for transitioning from a social-protection model of veteran support to a person-centered integration paradigm. Based on an analysis of the dynamics of national legislation—specifically amendments to the Law of Ukraine "On the Status of War Veterans and Guarantees of Their Social Protection" and regulatory acts ensuring the social protection of veterans and gender equality—the process of modernizing benefits and educational rights is highlighted.

Special attention is paid to the competence-based approach, viewed as a mechanism for converting military experience, knowledge, and skills into civilian qualifications. The study substantiates the role of higher education institutions (specifically highlighting the experience of National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic") in creating specialized programs, training veteran support specialists, and developing individual educational trajectories. The concept of lifelong learning is explored as a basis for the successful socialization of demobilized individuals. A significant aspect of the authors' work is the analysis of foreign experience (USA, Poland, Bulgaria, Germany, and other NATO and EU countries) and documents from international organizations (UN, UNDP, OECD). The authors reveal the essence of the adaptive transfer of foreign practices, which includes the validation of non-formal learning outcomes, the digitalization of educational services (platforms such as "Education for Veterans," Skills4Recovery), and institutional support through the Ministry of Veterans Affairs, non-governmental organizations, and university-based Veteran Centers.

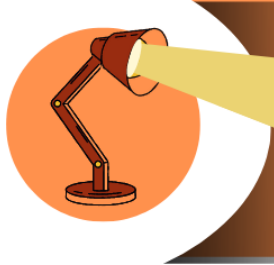
The approaches of international organizations and countries toward defining the key principles of state veteran policy are analyzed. While a single universal definition is absent, the most frequently used principles are identified: gratitude, justice, person-centeredness, and barrier-free access. The authors emphasize the necessity of a comprehensive approach. It is concluded that effective reintegration requires synergy between public administration, the academic community, and veteran organizations to create an environment where military experience becomes a resource for the economic development of communities.

Keywords: war veteran reintegration, advocacy, veteran rights, inclusive educational ecosystem, competence-based approach, gender, international experience.

Постановка проблеми . Досить довга і складна назва статті - Інклюзивна освітня екосистема реінтеграції ветеранів: компетентнісний підхід і трансфер зарубіжних практик в Україну – далеко не охоплює широти та глибини проблеми, яка передбачає низку напрямів дослідження. Основними ключовими словами є «реінтеграція ветеранів війни», реалізація якої вимагає аналізу потреб ветеранів, врахування можливостей держави, виховання зрілості суспільства і передбачає створення необхідних механізмів та інструментів, одними з яких є інклюзивна освітня система та адвокація прав ветеранів.

Актуальність питання реінтеграції ветеранів в Україні гостро поставило комплексне завдання терміново визначити вузлові напрями цього процесу, не лише задекларувати суспільну та державну підтримку ветеранам, а й виробити чи адаптувати необхідні для цього механізми та інструменти. Базовим став Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (1993), який з 1993 року змінювався 110 раз, з них 67 з 2014 по 2026 роки [1], зокрема,

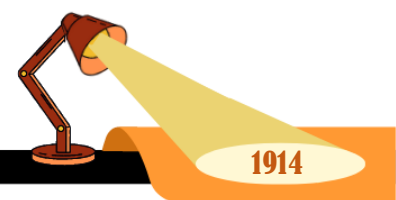
осучаснювалися умови отримання статусу ветерана війни та пільги, зважаючи на зміну вікового складу та інші обставини. Наприклад, держава забезпечує учасникам бойових дій та їх дітям державну цільову підтримку для здобуття професійної, фахової передвищої та вищої освіти у державних та комунальних закладах освіти.

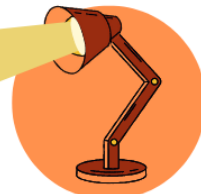
У 2018 році прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» [2], що відповідає гендерному підходу та було необхідним для безпеки країни. Відповідні зміни впроваджено і в інших законах, включаючи закон України «Про вищу освіту», де варто виокремити пункти про індивідуальну освітню траєкторію, кваліфікацію, компетентність, особу з особливими освітніми потребами, результати навчання тощо. Так, поняття «компетентність» визначається як «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [3, п. 13, ст.1]

Вивчення зарубіжного досвіду доповнює українські напрацювання, дозволяє враховувати досягнення не лише вітчизняної, а й зарубіжної науки і може бути використаний з урахуванням вітчизняних реалій. Складність задекларованої нами теми полягає й у розкритті освітніх механізмів реінтеграції ветеранів, створення яких вимагає активної роботи вищих навчальних закладів з підготовки спеціалізованих програм, освоєння викладачами специфіки роботи з ветеранами, формування на базі окремих проектів загальних підходів та бачення складної теми. Це знаходить підтримку суспільства і держави, наприклад, наше дослідження проводиться в рамках проектів «Інклюзивна екосистема соціально-економічної реінтеграції ветеранів: безпекоорієнтований підхід» та «Модернізація публічного управління, адміністрування та права в умовах європейської інтеграції» Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» на основі аналізу офіційних матеріалів органів влади та ветеранських організацій України, Болгарії, Польщі, Німеччини та США і опублікованих наукових праць українських та зарубіжних авторів.

Розгляд визначеної проблематики проводився нами з кількох точок зору: публічне управління (держава, органи влади, громадські інституції); ветерани (в широкому розумінні слова, але в першу чергу – ветерани війни та прирівняні до них в правах); заклади освіти (університети та інші вищі навчальні заклади, фонди, недержавні освітні інституції)

Ця стаття підготовлена як продовження наших публікацій про досвід реінтеграції ветеранів та публічне управління в організації освітнього процесу [4; 5] та інші.

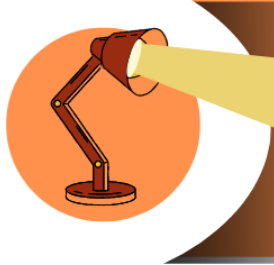
Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори свідчить усвідомлення важливості проблеми та активні пошуки теоретичних відповідей на питання, що виникають на практиці. Це помітно в першу чергу з винесення питань про роль освіти в реабілітації ветеранів війни на обговорення на науково-практичних конференціях. Слід відзначити інформаційно-аналітичні збірники, оглядові досье, аналітичні записки та інші аналітичні матеріали, підготовлені службами центральних органів влади, які містять і інформацію про зарубіжний досвід. Класичним можна вважати «Огляд міжнародних практик реінтеграції ветеранів і ветеранок: міркування щодо воєнного та повоєнного контексту України [6], виданий англійською та українською мовами. Освіту як інструмент реінтеграції ветеранів війни розглядають Н. Павлишин, О. Пижов, В. Петрунін, Р. Шерстюк, І. Стойко, Л. Малюта, І. Ящищак, Н. Олексюк. Окремо доцільно назвати публікації щодо впливу завдань реінтеграції ветеранів на соціогуманітарну трансформацію університетів (А. Гаврилюк) [7]

Значно скромніше проаналізовано зарубіжний досвід організації освіти ветеранів. Переважно це оглядові матеріали (О. Овчарук) [8]. Варто виділити ґрунтовну статтю, в якій Л. Батюк на основі широкого кола джерел, аналізує особливості отримання освіти після повернення з військової служби до цивільного життя та обґрунтовує можливості використання інноваційних ідей американського досвіду в Україні [9]

Мета статті є комплексною і полягає у: обґрунтуванні погляду на освіту як механізму реінтеграції та формуванні інклюзивної освітньої системи як комплексного середовища, яке функціонує постійно і сприяє поверненню ветеранів до активного мирного життя; розкритті компетентнісного підходу як інструменту для конвертації військових знань, умінь та навичок у цивільні кваліфікації; характеристиці адаптивного трансферу зарубіжних практик як необхідного інструменту критичної адаптації зарубіжного досвіду до вітчизняних умов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звернення до зарубіжного досвіду реінтеграції ветеранів необхідно починати з урахуванням глобалізаційних і євроінтеграційних процесів та європерспективи України. Так, українськими вченими відмічено: освіту дорослих у вимірах людиноцентризму (В. Кремень), тенденції розвитку професійної компетентності державних службовців (К. Ващенко), вивчено освітні проблеми різних категорій дорослого населення, необхідність підготовки педагогічного персоналу для закладів формальної і неформальної освіти тощо. Характеризуючи зарубіжний досвід формальної і неформальної освіти, виділяють: підтвердження результатів неформальної освіти (С.Бабушко), професійне навчання персоналу (О. Баніт), функціонування регіональних центрів освіти дорослих (К. Годлевська, М. Маручинець), компетентнісний підхід як концептуальну основу професійного розвитку викладачів (Л. Дяченко),

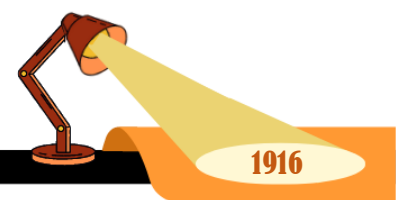
розвиток дорадчої освіти (Я. Пилинський) тощо [] Наприклад, Н. Авшенюк на основі вичення документів ЮНЕСКО з освіти дорослих (Інчхонська декларація (2015 р.); Рекомендації з освіти і навчання дорослих (2015 р.); III Глобальний звіт з освіти і навчання дорослих (2016 р.); Регіональний звіт з розвитку освіти дорослих у Європі й Північній Америці (2017 р.) наголошує що в них «обґрунтовано ключові тенденції розвитку цієї освітньої галузі в різних країнах світу на початку XXI ст. за п'ятьма ключовими критеріями: формування державної політики; управління; фінансування; залучення різних категорій дорослого населення; якість надання послуг» [10, с. 35]

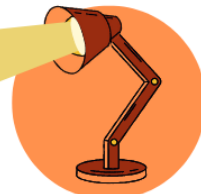
Проблеми ветеранів відображені у багатьох європейських документах, зокрема, в аналітичних звітах Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). Так , у звіті 2018 року йшлося про необхідність забезпечення ефективності програм переходу від військової служби до цивільного життя і передбачено поєднання професійної підготовки, освітніх можливостей і персоналізованого супроводу. Реінтеграція ветеранів розглядається не як соціальна витрата, а як інвестиція у соціальну стабільність та економічний розвиток. Ключовими тезами документа є акценти на професійній підготовці людей, що звільняються з військової служби, надання персоналізованого супроводу для переходу до цивільного життя, забезпечення можливостей безперервної освіти (Lifelong learning - Освіта впродовж життя) [11]

У Європейському Союзі питання реінтеграції ветеранів вирішуються в першу чергу в країнах-членах і відображені у стратегічних документах ЄС щодо рівності на ринку праці, соціальної інклюзії та освіти.

Акцент робиться на валідації (визнання) військового досвіду та неформальної освіти. Така валідація уже використовується в Україні як зарахування кредитів та переведення конкретних компетентностей у формальні документи, що вписується в концепцію безперервної освіти. Валідація результатів неформальної освіти дорослих у США уже вивчалася в Україні (Н. Терьохіна) [12] Акцентується увага також на неформальній освіті жінок-військовослужбовиць у воєнний час, що сприяє в майбутньому їх реінтеграції до мирного життя [13] Доцільно також вказати, що основою для освітньої роботи з ветеранами та членами їх сімей є теоретичні дослідження тенденцій розвитку освіти (О. Теренко та інші).

Виявлення та аналіз зарубіжного досвіду реінтеграції ветеранів дозволяє зауважити, що найповніше він проявляється у країнах, які періодично (як США) чи постійно (як Ізраїль) беруть участь у військових конфліктах, що збільшує цінність для суспільства професії військових та мілітаризованих державних служб і проявляється у пошані до ветеранів та турботі про них. На відміну від пострадянських країн, де переважна більшість ветеранів були учасниками II світової війни і мали в кінці XX- на початку XXI століття в основному пенсійний

вік, претендуючи в основному на соціальну та медичну допомогу, ветерани міжнародних конфліктів із країн НАТО були порівняно молодими і потребували реального повернення до цивільного життя – реінтеграції. Така реінтеграція, окрім соціального та медичного пакетів послуг, включає й освіту та інші послуги, які допомагають поверненню до роботи, сім'ї та суспільства. В Україні враховуючи масштаби мобілізації питання реінтеграції ветеранів набуло особливої ваги.

Звернення до іноземного досвіду реінтеграції ветеранів важливе ще й тому, що Україна офіційно проголосила курс на приєднання до НАТО, а значна частина українських військових вже взаємодіяла з військовими НАТО під час освоєння західних типів озброєння, що сприяло обміну інформацією.

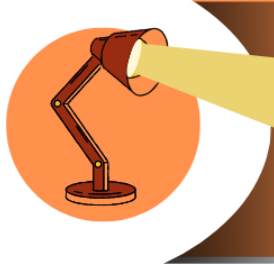
Суттєвим завданням залишається інституційне забезпечення роботи з ветеранами публічних службовців. Створення спеціального Міністерства у справах ветеранів України, підготовка публічних службовців, інформаційне та освітнє забезпечення такої роботи тощо проводяться з урахуванням зарубіжного досвіду та пропозицій ветеранських організацій.

Одним із перших в Україні до проекту підготовки помічників ветеранів у 2023 році підключився Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Затвердження наказом Міністерства у справах ветеранів України від 31 грудня 2024 року № 508 Професійний стандарт «Фахівець із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб» [14] став основою для проведення навчальних семінарів, участь у розробці програм та проведенні яких брали і автори цієї статті. Розглянуто, зокрема, питання правового забезпечення реінтеграції ветеранів та, з урахуванням зарубіжного досвіду, адвокації їх прав, забезпечення етики публічної служби тощо.

Варто відмітити й активне проведення з 17.02. по 7.04.2026 року організованого Національним агентством України з питань державної служби спільно з Вищою школою публічного управління освітнього онлайн-марафону «Публічне управління без бар'єрів», метою якого стало формування в учасників системного розуміння принципів та інструментів державної політики безбар'єрності, а також розвиток практичних навичок їх застосування в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема у сферах надання публічних послуг, комунікації, культури, просторової доступності та захисту прав осіб з інвалідністю.

Аналіз зарубіжної та вітчизняної практики дозволяє зробити висновок про схожість концептуальних підходів до реінтеграції ветеранів, що проявляється у дотриманні певних принципів. В першу чергу – це тенденція переходу від соціально-захисної моделі кінця ХХ століття до комплексної, людиноцентричної, інтеграційної. Як правило, ці принципи не прописані прямо в одному документі, а опосередковано проявляються у всіх нормативно-правових актах,

що стосуються організації роботи з ветеранами. Як приклад: у США в роботі з ветеранами реалізуються принципи поваги та гідності, комплексності, орієнтації на потреби ветерана, державна підтримка поєднується з самостійністю ветеранів у виборі (отримання коштів на навчання та вибір місця тощо).

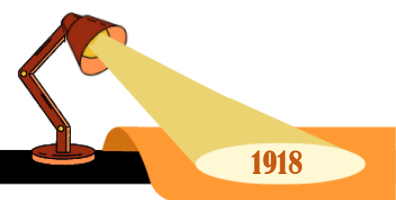
Стандарт ООН виділяє принципи пов'язаності з розвитком, контекстувальності (локалізації), інституційної спроможності та участі [15]. Аналітичний звіт ПРООН (2023) виділяє такі основні принципи: орієнтація на ветерана, інтегрованість політики, довгостроковість, участь ветеранів, індивідуалізація підходів [16] Практичний міжнародний посібник (ICMA) виділяє 3 принципи реінтеграції : доступ до медичної та психологічної допомоги, створення безпечного середовища та допомога у пошуку роботи [17]

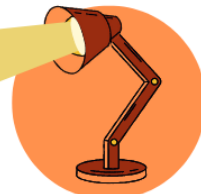
З організаційної точки зору важливо наголосити на необхідності дотримання принципу комплексності для створення інклюзивної системи освіти, адвокації інтересів ветеранів на всіх рівнях навчальних закладів, врахування їх досвіду та можливостей, забезпечення соціальних гарантій, підтримки інтеграції у трудову діяльність. Міжвідомча взаємодія має поєднуватися з індивідуальним підходом та безперервністю у наданні та доступі до послуг. Принципи субсидіарності, децентралізації, деінституціалізації спрямовані на забезпечення інтересів ветеранів на рівні територіальних громад за участю самих ветеранів та їх організацій. Конкретизація принципів державної ветеранської політики в Україні помітна у проекті закону України (ст.3): вдячність, справедливість, спроможність, залученість, людиноцентризм, недискримінація [18]

Створення інклюзивної освітньої системи реінтеграції ветеранів можна розглядати лише у комплексі з іншими завданнями адаптації ветеранів до цивільного життя. Компетентністний підхід дозволяє краще використати професійні переваги ветерана, досягнуті до та під час військової служби, а інклюзивна (безбар'єрна) освіта має поєднуватися з відмовою від стереотипів та упереджень і реалізуватися на всіх етапах отримання формальної і неформальної освіти. Зважаючи на новий підхід до організації можливостей освіти ветеранів, зростає необхідність додаткової підготовки освітян, психологів, активістів громадських організацій , що пропонує, наприклад, громадська організація «Інтегральна освіта (NGO Integral education)» спільно з Центрами ветеранського розвитку та університетами США [19]

Освітні завдання реінтеграції полегшуються у зв'язку з розвитком інформаційних технологій. Процес диджиталізації сприяє модернізації публічної адміністрації, дозволяє оперативніше вирішувати існуючі проблеми, включно до організації освітнього процесу та забезпечення можливостей ведення ветеранами власного бізнесу [20; 21]

Прикладом використання нових інструментів для організації освітнього процесу є платформа «Освіта для ветеранів», яка створена створену за підтримки

програми Skills4Recovery і коштом уряду Німеччини; платформи Prometheus, «Освіта та робота», «Підтримуємо тих, хто захищав» та інші. Зростає роль вищих навчальних закладів, які розробляють спеціальні програми для ветеранів чи створюють дистанційні курси, розглядаючи це «як одну з пріоритетних візій інституційного розвитку»

Своє бачення принципів реінтеграції ветеранів вже пропонували й українські вчені, так у статті [14] (2025) відзначив такі уроки з міжнародного досвіду: ефективна реінтеграція ветеранів війни вимагає цілісного, довгострокового та орієнтованого на людину підходу, який поєднує медичну та психологічну реабілітацію, інклюзивну освіту, індивідуальну підтримку працевлаштування, програми підприємництва, житлово-комунальні послуги та сімейні послуги; системи, побудовані на принципах безперервності («від служби до цивільного життя»), управління справами, моделей обслуговування «єдиного вікна», цифрової доступності та активної участі організацій, керованих ветеранами, забезпечують вищий рівень соціальної інтеграції, запобігають маргіналізації та перетворюють військовий досвід на ресурс для лідерства в громаді та економічного розвитку.

Проте, загалом поки що можна говорити про виокремлення напрямів сучасного розуміння, вироблення та реалізації підходів до вирішення суттєвих для країни і суспільства завдань реінтеграції ветеранів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження засвідчує важливість для України. іноземного досвіду, який сконцентрований у міжнародних та національних документах і охарактеризований у наукових публікаціях. Для України важливим є розуміння необхідності комплексного підходу, впровадження міжнародних норма реінтеграції ветеранів у поєднанні з українськими реаліями. Зважаючи на зміну парадигми державної політики щодо ветеранів – від соціального забезпечення до реалізації комплексного підходу – зростає роль освітнього фактору через реалізацію компетентнісного підходу та проведення комплексу заходів по створенню освітніх та інформаційних платформ, підготовці нових конкретизованих до потреб ветеранів освітніх програм, посилення зв'язків навчальних закладів зі стейкхолдерами.

Адаптація в Україні європейських правових норм реінтеграції ветеранів та передового досвіду США і країн Європи, зокрема, у сфері освіти, має проводитися з урахуванням національної специфіки та із активним залученням ветеранських та інших громадських організацій. Для успішного впровадження кращих зарубіжних практик в Україну потрібно вирішення кількох питань, зокрема – створення державного стандарту відповідності військових та цивільних спеціальностей (матриця відповідності); розробка механізмів валідації результатів неформального навчання та військової служби на основі компе-

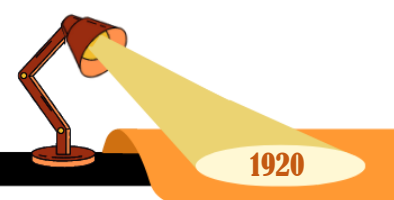

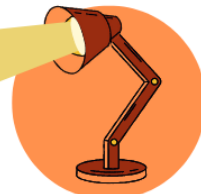

тентнісного підходу; розробка інструментарію оцінювання відповідності та впровадження цифрових підтверджень кваліфікації та окремих компетентностей; підготовка викладачів та розробка курсів для ветеранів та для публічних службовців, що надають адміністративні послуги чи працюють з ветеранами; залучення до адвокації ветеранів державних структур (органи публічної адміністрації, система безоплатної правничої допомоги тощо) громадських організацій та розгляд університетів як гаранта готовності ветерана до праці – адвокація перед роботодавцями.

Література

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях. Закон України від 6 вересня 2018 року № 2523-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19#Text>
3. Про вищу освіту Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Лахижа М.І., Качан Я.В., Кульчій І.О. Компетентнісне навчання та етичні стандарти публічної служби Польщі: європейські орієнтири та можливості адаптації в Україні. Національні інтереси України. №2 (19). 2026 с. 1505-1515 [http://doi.org/10.52058/1793-2026-2\(19\)-1505-1515](http://doi.org/10.52058/1793-2026-2(19)-1505-1515)
5. Лахижа М.І., Кульчій І.О., Діденко О.Г. Створення та розвиток системи реінтеграції ветеранів: досвід держав- членів НАТО. Успіхи і досягнення у науці. 2026.№4 С. 2129-2143 DOI Not Found 10.52058/3041-1254-2026-4(26)
6. Огляд міжнародних практик реінтеграції ветеранів і ветеранок: міркування щодо воєнного та повоєнного контексту України 102 с. URL: https://www.undp.org/ukraine/publications/review-international-practice-reintegration-veterans-considerations-ukraine-war-and-post-war-context?utm_source=chatgpt.com
7. Гаврилук А. Освітня реінтеграція ветеранів і ветеранок російсько-української війни у фокусі соціогуманітарних трансформацій університетів Державне управління: удосконалення та розвиток №9. 2025. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/7503/7629>
8. Овчарук О. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти Освіта.ua URL: <https://osvita.ua/school/method/381/>
9. Batyuk L_Education strategy GI Bill of Rights_1944_2025 US experience for the ukrainian educational space (Стратегія освіти «G.I. BILL OF RIGHTS» (1944–2025 PP.): досвід США для українського освітнього простору). Інноваційна педагогіка Випуск 82. Том 1. 2025 Т. С.9 -19. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.1.1>
10. Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / [колектив авторів]; за ред. Кременя В.Г., Ничкало Н.Г.; укл. Аніщенко О.В., Лук'янова Л.Б. – К.: Знання України, 2018. 616 с
11. OECD (2018). Good Jobs for All in a Changing World of Work: The OECD Jobs Strategy. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264308817-en>
12. Терьохіна Н. Валідація результатів неформальної освіти дорослих у США URL: [https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/4070/1 %B2.pdf](https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/4070/1%20B2.pdf)

13. Крокун-Баранова А. П. Неформальна освіта жінок-військовослужбовиць у воєнний час Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 червня 2023 р.) Харків – 2023 с. 80-83 URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad7ca69e-a07e-43a2-a6bb-c31abca8c95d/content>

14. Професійний стандарт «Фахівець із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб» затверджений наказом Міністерством у справах ветеранів України від 31 грудня 2024 року № 508. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/706-ilovepdf_merged_13.pdf

15. Operational Guide to the Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards (IDDRS) (2014) URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/DDR_Operational-Guide.pdf

16. Review of international practice in the reintegration of veterans: Considerations for Ukraine in the war and post-war context September 19, 2023 URL: https://www.undp.org/ukraine/publications/review-international-practice-reintegration-veterans-considerations-ukraine-war-and-post-war-context?utm_source=chatgpt.com

17. Reintegrating Veterans into Your Community (ICMA Workshop Guide) URL: https://icma.org/sites/default/files/2024-12/ICMA%20Ukraine%20Veterans%20Workshop%20-%20Reintegrating%20Veterans%20into%20Your%20Community_0.pdf?utm_source=chatgpt.com

18. Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України. Проект Закону України. 27.08. 2025 URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/flcb041c-c666-4d7b-9c04-cc8dff727bc4>

19. Освіта для ветеранів: нова система підтримки, яка змінює Україну. НУ «Львівська політехніка». 23.05.2025. URL: <https://lpnu.ua/news/osvita-dlia-veteraniv-nova-systema-pidtrymky-iaka-zminiuiie-ukrainu>

20. Лахижа М.І. Диджиталізація в Україні: поняття, проблеми, перспективи та завдання публічного управління. Науковий вісник: Державне управління. 2 (24) 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/63> DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-202-213](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-202-213)

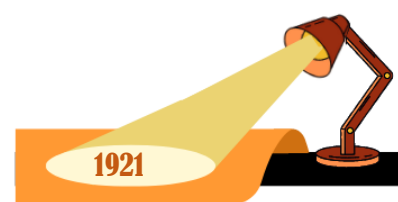
21. Rudenko O., Zaika O., Varynskyi V., Kulchii I., Myroshnychenko A. Digitization of local self-government based on the use of artificial intelligence in the context of sustainable development. Edelweiss Applied Science and Technology. 2024. Vol. 8 № 6. <https://doi.org/10.55214/25768484.v8i6.2263>

Reference

1. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu. Zakon Ukrainy [On the Status of War Veterans and Guarantees of Their Social Protection. Law of Ukraine dated October] vid 22 zhovtnia 1993 roku № 3551-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [In Ukrainian].

2. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia rivnykh prav i mozhlyvostei zhink ta cholovikiv pid chas prokhozhenia viiskovoi sluzhby u Zbroinykh Sylakh Ukrainy ta inshykh viiskovykh formuvanniakh. Zakon Ukrainy [On Amending Certain Laws of Ukraine Regarding Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men During Military Service in the Armed Forces of Ukraine and Other Military Formations. Law of Ukraine] vid 6 veresnia 2018 roku № 2523-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19#Text> [In Ukrainian].

3. Pro vyshchu osvitu Zakon Ukrainy [On Higher Education. Law of Ukraine] vid 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [In Ukrainian].

4. Lakhyzha M.I., Kachan Ya.V., Kulchii I.O. (2026) Kompetentnisne navchannia ta etychni standarty publichnoi sluzhby Polshchi: yevropeiski oriientyry ta mozhlyvosti adaptatsii v Ukraini. Natsionalni interesy Ukrainy. [Competency-based training and ethical standards of the Polish public service: European guidelines and possibilities for adaptation in Ukraine. National Interests of Ukraine] №2 (19). s. 1505-1515 [http://doi.org/10.52058/1793-2026-2\(19\)-1505-1515](http://doi.org/10.52058/1793-2026-2(19)-1505-1515) [In Ukrainian].

5. Lakhyzha M.I., Kulchii I.O., Didenko O.H. (2026) Stvorennia ta rozvytok systemy reintehratsii veteraniv: dosvid derzhav- chleniv NATO. Uspikhy i dosiahnennia u nauksi. [Creation and development of the veteran reintegration system: Experience of NATO member states. Successes and Achievements in Science,] №4 S. 2129-2143 DOI Not Found 10.52058/3041-1254-2026-4(26) [In Ukrainian].

6. Ohliad mizhnarodnykh praktyk reintehratsii veteraniv i veteranok: mirkuvannia shchodo voiennoho ta povoiennoho kontekstu Ukrainy [Review of International Practices for the Reintegration of Male and Female Veterans: Considerations for the Military and Post-War Context of Ukraine.] 102 s. URL: https://www.undp.org/ukraine/publications/review-international-practice-reintegration-veterans-considerations-ukraine-war-and-post-war-context?utm_source=chatgpt.com [In Ukrainian].

7. Havryliuk A. (2025) Osvitnia reintehratsiia veteraniv i veteranok rosiisko-ukrainskoi viiny u fokusi sotsiohumanitarnykh transformatsii universytetiv Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok [Educational Reintegration of Veterans of the Russian-Ukrainian War in the Focus of Socio-Humanitarian Transformations of Universities. Public Administration: Improvement and Development,] №9. 2025. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/7503/7629> [In Ukrainian].

8. Ovcharuk O. Kompetentnist yak kliuch do onovlennia zmistu osvity Osvita.ua [Competence as a Key to Updating Educational Content. Osvita.ua]URL: <https://osvita.ua/school/method/381/>

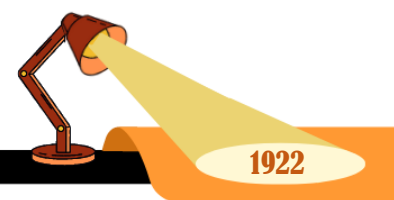
9. Batyuk L_(2025)Education strategy GI Bill of Rights_1944_2025 US experience for the ukrainian educational space Innovatsiina pedahohika [nnovative Pedagogy]Vypusk 82. Том 1. 2025 T. C.9 -19. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.1.1> [In Ukrainian].

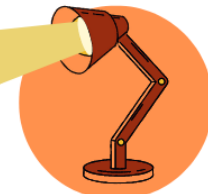
10. Kontseptualni zasady rozvytku osvity doroslykh: svitovi dosvid, ukrainski realii i perspektyvy: zbirnyk naukovykh statei / [kolektyv avtoriv]; za red. Kremenia V.H., Nychkalo N.H.; ukl. Anishchenko O.V., Lukianova L.B.[Conceptual Foundations of Adult Education Development: World Experience, Ukrainian Realities, and Prospects: Collection of Scientific Articles.] – K.: Znannia Ukrainy, 2018. 616 s[In Ukrainian].

11. OECD (2018). Good Jobs for All in a Changing World of Work: The OECD Jobs Strategy. OECD Publishing, [Good Jobs for All in a Changing World of Work: The OECD Jobs Strategy. OECD Publishing,] Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264308817-en>

12. Terokhina N. Validatsiia rezultativ neformalnoi osvity doroslykh u SShA [Validation of Non-formal Adult Education Results in the USA] URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/4070/1/B2.pdf>

13. Krokun-Baranova A. P. (2023) Neformalna osvita zhinok-viiskovosluzhbovyts u voiennyi chas Osvita doroslykh: svitovi tendentsii, ukrainski realii ta perspektyvy. Zbirnyk materialiv II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Non-formal Education for Female Servicewomen in Wartime. In Adult Education: Global Trends, Ukrainian Realities, and Prospects. Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference] (8-9 chervnia 2023 r.) Kharkiv – 2023 s. 80-83 URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad7ca69e-a07e-43a2-a6bb-c31abca8c95d/content> [In Ukrainian].

14. Profesiinyi standart «Fakhivets iz suprovodu veteraniv ta demobilizovanykh osib» zatverdzeni nakazom Ministerstvom u spravakh veteraniv Ukrainy vid 31 hrudnia [Professional Standard "Specialist in Support of Veterans and Demobilized Persons," approved by the Order of the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine dated December 31, 2024] roku № 508. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/706-ilovepdf_merged_13.pdf [In Ukrainian].

15. Operational Guide to the Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards (IDDRS) (2014) [Operational Guide to the Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards (IDDRS)] URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/DDR_Operational-Guide.pdf[in English]

16. Review of international practice in the reintegration of veterans: Considerations for Ukraine in the war and post-war context September 19, 2023 [Review of International Practice in the Reintegration of Veterans: Considerations for Ukraine in the War and Post-War Context] URL: https://www.undp.org/ukraine/publications/review-international-practice-reintegration-veterans-considerations-ukraine-war-and-post-war-context?utm_source=chatgpt.com[in English]

17. Reintegrating Veterans into Your Community (ICMA Workshop Guide) [Reintegrating Veterans into Your Community (ICMA Workshop Guide)] URL: https://icma.org/sites/default/files/2024-12/ICMA%20Ukraine%20Veterans%20Workshop%20-%20Reintegrating%20Veterans%20into%20Your%20Community_0.pdf?utm_source=chatgpt.com[in English]

18. Pro osnovni zasady derzhavnoi veteranskoï polityky shchodo veteraniv/veteranok, yaki braly uchast u vidsichi zbroinoï ahresii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy. Proiekt Zakonu Ukrainy.[On the Basic Principles of State Veteran Policy Regarding Veterans Who Participated in Repelling the Armed Aggression of the Russian Federation Against Ukraine. Draft Law of Ukraine] 27.08.2025 URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/f1cb041c-c666-4d7b-9c04-cc8dff727bc4](https://itd.rada.gov.ua/f1cb041c-c666-4d7b-9c04-cc8dff727bc4)[In Ukrainian].

19. Osvita dlia veteraniv: nova systema pidtrymky, yaka zminiue Ukrainu. NU «Lvivska politekhnikha» [Education for Veterans: A New Support System Changing Ukraine. Lviv Polytechnic National University] . 23.05.2025. URL: <https://lpnu.ua/news/osvita-dlia-veteraniv-nova-systema-pidtrymky-iaka-zminiue-ukrainu>[In Ukrainian].

20. Lakhyzha M.I. (2020) Dydzhytalizatsiia v Ukraini: poniattia, problemy, perspektyvy ta zavdannia publichnoho upravlinnia. Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia. [Digitalization in Ukraine: Concepts, Problems, Prospects, and Tasks of Public Administration. Scientific Bulletin: Public Administration] 2 (24) 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/63> DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-202-213](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-202-213)[In Ukrainian].

21 Rudenko O., Zaika O., Varynskyi V., Kulchii I., Myroshnychenko A. (2024)Digitization of local self-government based on the use of artificial intelligence in the context of sustainable development. Edelweiss Applied Science and Technology. Vol. 8 № 6. <https://doi.org/10.55214/25768484.v8i6.2263> [in English]

Дата першого надходження статті до видання: 27.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 12.05.2026

